

JELENLÉT

SZÖVEG –
MOLNÁR-BÁNYFY KATA

KÉP –
PÁCZAI TAMÁS

SOROZAT –
KÖZKINCIS

HAMAROSAN NYIT AZ OPERAHÁZ

A Magyar Állami Operaház színpada állítólag a zsinórpaddalással együtt épp annyi légréteg, mint a teljes Vígszínház, azaz kis túlzással, a Víg – itt-ott lefaragva a kilógó részeket – beférne az Ybl-palota színpadára. Nem tudom így van-e, de az biztos, hogy a zsinórpaddalásról szédítő látvány fogadja az embert, mélység és magasság, acélsodronyok mérnöki pontossággal kiszámolt hálózata, odalent és körben a karzatokon pedig nyüzsgő építőmunkások. Ottjártunkkor még lázasan zajlottak a munkálatok a lassan öt éve bezárt Operaház minden pontján, hiszen egy hónap múlva át kell adni azt, már folynak a próbák a többnapos megnyitó különféle előadásaira.

♦ Ókovács Szilveszter, az OPERA főigazgatója hivatalból optimista kell hogy legyen: a szerződés szerint tizedikén levonulnak a kivitelező munkatársai, és 11-én itt már sajtótájékoztató és főpróba lesz. Egyelőre azonban nincs egy olyan sarok, ahol le lehetne ülni interjút készíteni, sőt tulajdonképpen bármerre járunk, ott útban vagyunk. A főigazgató idegenvezetőként kalauzol villanyvezetékek, létrák, csiszológépek között. Az Operaház csodás díszlet ehhez az előadáshoz is, a különféle részleteken dolgozó szakmunkások is kifejezetten büszkéek arra, hogy ezen a különlegesen szép feladaton dolgozhatnak.

Kicsit elidőzünk a Vörös szalonban, ahol éppen az új – természetesen vörös – kárpitot szabják méretre. Ide hamarosan két festmény érkezik a Nemzeti Galériából, a Hunyadi László siratása Madarász Viktortól és a Hunyadi László búcsúja Benczúr Gyulától. Erkel Ferencnek, az Operaház első zeneigazgatójának Hunyadi László című operájából már az eredeti, 1884-es megnyitón is elhangzott részlet, most, az újrainvitás eseménysorán pedig a teljes darab új produkcióban kerül színpadra, ezúttal Ókovács rendezésében – a felújítást vezető Baán László pedig kölcsönadta az általa vezetett galériából a kapcsolódó témájú nagyszabású festményeket.

Számunkra talán a Hunyadi a legemblematisabb magyar opera, a világon azonban ennél sokkal ismertebb és egyedülként játszott darabunk A kézszakállú herceg vára, amely Bartók Béla, Balázs Béla és Bánffy Miklós közös munkálkodásának az eredményeképpen vált közkeletté és ismertté. Az eredeti tervek szerint ennek a műnek a századik születésnapján nyitották volna meg a megújult Operaházat, ez azonban végül mégsem így történt.

„Szükszerű volt a felújítás, ezért amióta ezt az intézményt igazgatom, készültünk is rá” – kezdi a főigazgató. „Természetesen működött a színház, de a színpad gépészete az utolsókat rúgta. Mindenki szépnak látta, szép is volt, de tudni kell, hogy az Operaház nagy előadásait kiszolgáló gépészetnek a működésén sok múlik. Egy igazi repertoár-operaház a jegyárak miatt is nagy nézőtérrel él, ahhoz persze nagy színpad tartozik. A hatalmas tér miatt komoly énekkart mozgat a színpad, 80-90 embert, akiket látni és hallani kell mindenhol, ehhez emelvényrendszerre van szükség, emiatt viszont méreteresek a díszletek is, amelyeket szintén mozgatni és pakolni kell. A bonyolult emelő- és emelvényrendszer működése vagy nem működése fajsúlyos probléma. Mintha a főkapcsoló gombot fogdosná az ember: addig kell lépni, amíg teljesen le nem pusztlul. Már volt olyan, hogy előadás közben leállt valamelyik „utca” vagy forgó – a színpadtechnika részei –, és nem mehetett le teljes értékűen a darab. Ahhoz, hogy nekiállhassunk az Operaház felújításának, először

”

A királyi páholy feletti vetítő zónában

majdnem egy köbméternyi begyömöszölt levelet, iratot, feljegyzést találtak a századforduló idejéből, amit feltehetően a kommunisták elől rejtettek oda az Operaház munkatársai.

a lakat alatt levő Erkel Színházat kellett időlegesen rendbe hozni, hogy a felújítás alatt ott játszhasson a társulat. Másfél év az Erkel Színházért való harccal telt, utána kétszer ennyi a fel-futtatásáért – nem automatikus ugyanis, hogy az operabarát néző átjön. Az Erkel olyan, mint egy teljesen másik világ – de hisz másik városrész is. 2015-től kész terveink voltak, mit csinálunk az Operaházzal, de azt is tudtuk, hogy csak 2017-ben állhatunk neki a közbeszerzések és az előtervezés miatt, ezért szokatlan programozott leállásról beszélni. A »csomagban« ráadásul az Északi Járműjavítóból kialakítandó Eiffel Műhelyház is benne volt, amelynek 2017-re kellett volna elkészülnie. Ez tehát egy tízéves terv, 100 milliárdos nagyságrendű költség van benne, közben nagy építőipari boom, eljárások bonyolult láncolata – aki részt vett hasonlóban, tudja, hogy nem lehet makulátlanul, a minőség-idő-ár hármastárolból ki nem lógva végrehajtani.

A falkutatások és egyfajta közgazdasági szemlélet felülírta a terveket, a kormányzat végül a bezárás melletti teljes felújítás mellett döntött, ami érthető ugyan, de nekünk, a társulatnak hosszú és nehéz időszakot hozott. Hosszabban ragadtunk az Erkelben, illetve jött a Covid-járvány is, miközben bérleményünk sok lett, bevételünk pedig elapadt. De ez elmúlt, ráadásul sikerekkel bekeltük ki, és ezt most mind magunk mögé kell tenni, előre nézni. Örülni az új, a réginél sokkal korszerűbb háznak, ahol nem kell

félteni, hogy a falban felgyullad valamelyik vezeték, mert anno sokkal kisebb kapacitásra tervezték. A felső- vagy alsószínpadi gépezetek most világszínvonalúak, biztos, hogy 30 évig kitartanak. Mivel az eredeti, Ybl Miklós-féle tervek fő vonalait mentén zajlott a felújítás, most kicsit kevesebb néző fog beférni – a nézőteret ugyanis a zenekari árok rovására 1912-ben utólagosan megnövelték –, cserébe ők kényelmesebben ülnek majd, és az akusztikai szempontok is jobban érvényesülnek.”

Eredetileg Ybl tervpályázaton nyerte el az Operaház munkáit, a mostani felújítás vezető építésze, Zoboki Gábor az ő nyomdokain jár. Zobokiról is lehet tudni, hogy nagy operarajongó, különösen Wagnert kedveli, egyfajta szent elhivatottsággal a lehető legjobbat akarja kihozni az Operaházból is. Ehhez azonban idő kell, és a társulat már régóta birtokba szeretné venni a házat, ami feszültséget szül az építők és a későbbi üzemeltetők között. Ennek az időszaknak azonban lassan vége, sebesen közeledik a megnyitó, és a felújítás számos váratlan kalandot is tartogatott mindenki számára. A királyi páholy feletti vetítő zónában például egyfajta időkapszulát, majdnem egy köbméternyi begyömöszölt levelet, iratot, feljegyzést találtak a századforduló idejéből, amit feltehetően a kommunisták elől rejtettek oda 1948-ban az Operaház munkatársai. Reméljük, alapos levéltári feldolgozás után a nagyközönség is megismerheti ezt a páratlan anyagot, a „Nagyméltóságú Gróf úr!” kezdetű, az Operaház intendánsának szóló levelet és más kultúrtörténeti csemegéket.

Mire számíthatunk az átadás után, kérdezem Ókovács Szilvesztert. „Tudomásul kell vennünk, hogy ezek a járványos idők nem kedveznek a színházaknak, az operának sem. Nagyon sokat kell dolgoznunk azért, hogy legalább szinten tudjuk tartani a működést. Minden nézőért újra meg kell küzdenünk, ez korábban nem így volt. De aki eljön hozzánk, az nagy színpadon nagy látványt kap majd, ahogy illik egy operaházhoz. Ha továbbra is mi működtethetjük az Erkelt, amelynek örömmel állnánk elébe,

akkor ott befogadó színházat hozunk létre. Persze népszerűbb darabokat, a Cigánybárót vagy a Hány Jánost át tudjuk vinni oda, de a klasszikus, nagy operákat, balettelőadásokat mindenképpen az Operaház színpadán játsszuk majd. Aki pedig a kortársat, a kísérletezést, a modern táncot szereti, ezeknek a daraboknak kiváló helye lesz az Eiffelben, amelyet nagyon hamar megszerezett a közönség. Az efféle két- vagy háromlábú működés a világszínvonalhoz vihet minket és ott tarthat infrastrukturálisan, művészetiileg pedig azt tudjuk vállalni, hogy az európai élvonalhoz tartozunk, mert a forrásokat tekintve az a reális.”

Nehéz elhinni, de március 10-én levonulnak a kivitelezők, és március 11-én reggeli sajtótájékoztatóval kezdődik a többnapos megnyitó ünnepség az Operaházban. Ezen a pénteki napon nyílik meg a Hunyadi-festményekből a kicsi kiállítás, határainkon innen és túlról érkező diákcsereg láthatja a Hunyadi főpróbáját kora délután, majd este az építkezésen dolgozók, a „regőczy” gyerekek és sokan mások élvezhetik a másnapi gálahangverseny főpróbáját ugyanitt.

12-én a Mayerling főpróbája lesz – ez a neoklasszikus nagybalett Rudolf trónörökös és Zsófia főhercegné tragédiába forduló történetét meséli el. Este pedig jön az ünnepi megnyitó, a gálahangverseny, amikor Áder János

köztársasági elnök egyik utolsó hivatalos feladatául átadja az Operaházat a nagyközönségnek. Fantasztikus magyar műsorról készülnek, a Dohnányi-féle Ünnepi nyitány is programon lesz, amelyet a főigazgató „jölésően megalomániásnak” nevezett, hisz a szerző két teljes szimfonikus zenekarra és egy rézfúvós zenekarra írta, Pest és Buda egyesülésének ötvenedik évfordulójára. „Ez a rengeteg zenész a színpadon elképesztő élményt nyújt. Valósággal mellbe fogja vágni a nézőt a zene” – ígéri Ókovács. De Plácido Domingo is dirigál magyar vonatkozású darabokat, és egy Hány János-keresztmetszet is színpadra kerül, tehát a balettkar, a kórus, de még a gyerekek is kipróbálhatják a végre birtokba vehető színpadot. Másnap következik Erkel Ferenc operájának, a Hunyadi Lászlónak a bemutatója, majd harmadnap a Mayerlingé, és 15-én, a nemzeti ünnepen ismét Hunyadi. Mindezeknek a próbái az építkezések miatt az Eiffelben zajlanak, ahol öt próbatermet építenek a zökkenőmentes munkához. Mindez mutatja, hogy egyelőre küzdelmes az élet az Operaház munkatársai számára, akik már egytől egyig nagyon várják a munkálatok befejezését és a nyugodt hétköznapokat.

Ókovács is ezeket az időket várja, le nem véve pillantását az alagút végén pislákoló fényről. „Itt lesz márciusban az Ybl-díjak átadása is, terv szerint ezentúl mindig itt, az építész életművének ebben az ikonikus épületében adják át a megtisztelő építészeti díjakat. Ez alkalomból Ybl kortársainak a darabjaiból adunk ünnepi hangversenyt. Húsvétra egy új Parsifal-előadással jövünk ki, júniusban pedig végre befejezzük a Ringet, Wagner négy operából álló ciklusát. Ebből hármat már játszottunk a felújítás előtt, nagyon itt az ideje, hogy teljes legyen a sorozat. Előbb-utóbb végre mindenhol szabad lesz a pálya, és frissen felújított színpadokon, gyönyörű színházakban teljes gőzzel játszhatunk. Azt meg nagyon reméljük, hogy lassan a közönség is visszatál majd – tévés/netes konzervek helyett házikosztot és ingyencéget falatozni.” ♦

Lívia beszélget

dr. Koncz Péter ökológussal,
a Duna-Ipoly Nemzeti Park
projektmenedzserével

NE EGYÜNK HÚST, HA ÖKOTUDATOSAN AKARUNK ÉLNI?

Gyakran halljuk, hogy szinte egyáltalán nem lenne szabad húst fogyasztanunk, mert az állattenyésztés üvegházhatású gázkibocsátása is felelős a klímaváltozásért. Ilyen egyszerűen fekete-fehér a helyzet?

- ◆ **Kölnei Lívia:** Ön foglalkozott az állattenyésztés, azon belül a szürkemarha-tenyésztés karbonlábnymának kutatásával, elkészítette az ország első farmszintű üvegházgáz-mérlegét. Valóban kijelenthetjük, hogy a marhahús a legnagyobb környezeti terheléssel előállítható táplálékok közé tartozik, ezért nem lenne szabad ennünk?

Dr. Koncz Péter: Az állattenyésztés világviszonylatban 15%-ban járul hozzá az üvegházhatású gázok kibocsátásához. Ugyanakkor megbízható számítások igazolják, hogy a több ezer évvel ezelőtt élt nagytestű növényevők, például a mamutok, a bölények és őstulkok a kérődzésük során ugyanannyi üvegházhatású gázt – metánt – bocsájtottak ki, mint a jelenleg tenyésztett állatállomány. A mai mértékű állati metángáz-kibocsájtással tehát a Föld a története során meg tudott birkózni, sőt, ez volt

a természetes. Most azonban klímaválság van, amiért elsősorban az ipar, az energia- és a háztartási szektor felelős, és természetes, hogy minden üvegházhatású gázkibocsátást igyekeznünk kell visszafogni.

– A hús teljesen elhagyható az emberi táplálkozásból? Ha nem, akkor milyen mennyiségű és tenyésztésű húsok fogyasztására kellene áttérnünk?

– Az emberiség egésze nem állítható át növényfogyasztásra, és nem is lenne célravezető. Egyrészt mert ma 800 millió ember közvetlen megélhetését jelenti az állattenyésztés. Másrészt mert óriási különbség van hús és hús között környezetvédelmi szempontból. Elborzasztó példaként szokták emlegetni az Amazonas-menti felégetett őserdők helyén kialakított legelőkről származó marhahúst. Ott nagyon alacsony a legelők tápanyagtartalma,

csak néhány évig tud megélni rajta a szarvasmarha, utána újabb legelőt kell felégetéssel létrehozni. Ehhez jön még a hosszú szállítással járó környezetromboló hatás, a brazil marhahús egyik legnagyobb piaca ugyanis Európa. Ezzel össze se lehet hasonlítani az Európában extenzíven (szabadban) tenyésztett marhát, például a Kiskunsági Nemzeti Parkban, a bugaci farmon tenyésztett szürkemarhát.

A szürkemarha félig vadállat, az év nagyrésztében szabadban tartható, minimális infrastruktúrát igényel. Ezen a farmon – ahol 1000 hektáron 600 állat legel – megmértük a nettó üvegházgáz-mérleget. Az derült ki, hogy a legelő növényein keresztül szén-dioxid-felvétel (szénmegkötés) kompenzálja az állatok és a talaj metántermelésének, illetve a talaj dinitrogén-oxid-kibocsátásának üvegházhatását. Ehhez az ideális mérleghez elegendő csapadék kell, hogy serkentse a növények növekedését, ezért szükséges vízmeztartó technológiákat alkalmazni a tájban, valamint a gyepek megújításakor érdemes sokféle növényfajt alkalmazni, mert például a csillagpázsit jól megél szárazabb időszakban is. Hatalmas mennyiségű biomassza gyúlik össze a gyepszint alatt – a felszíninek a hatszorosa! –, amely nagyon sok szenet képes megkötni a gyökérzetében, és ennek a folyamatnak serkentője a legeltetés. Tehát a gyepek a legelő állatokkal együtt alkotnak ökológiai rendszert, és nagy szerepük van sok létfontosságú természeti folyamatban.

*A hazai extenzív,
rideg marhatartás
tehát teljesen
fenntartható lehet,
szemben a brazil
marhahússal.*

– Régen a gulyások értettek ahhoz, hogyan tereljük a csorda legelését, hogy ne merítsenek ki egy-egy legelőrészt. Ma is alkalmazzák még ezt a tudást?

– Sajnos egyre ritkább az irányított legeltetés, illetve Magyarországon a területek jellemzően alullelegeltetettek, ezért a cserjésedés veszélye fenyeget. Mongóliában viszont, ahol hatalmas területeken óriási állatállományt tartanak, komoly veszély a túllegeltetés – ott már műholdas képeken próbálják figyelni a vegetációt, hogy máshová irányítsák az állatokat. Fel kell tehát éleszteni a hagyományos gazdálkodás jól bevált, régi módszertanát, és ezek mellé kell társítani a legmodernebb eszközöket, alkalmazásokat.

– A természetközeli telt állattartás magával hozná a tenyésztett állatok számának csökkenését és a mérsékelt hús fogyasztást.

– Igen, de csak a nagy hús fogyasztású területeken – Nyugat-Európában és az Egyesült Államokban – kellene kb. felére csökkenteni a hús fogyasztást. A fejlődő régiókban jóval kisebb a fogyasztás, és vannak népcsoportok – például a hideg éghajlaton élő inuitok –, akik szinte kizárólag csak halat és rénszarvashúst fogyasztanak, és számukra ez a természetes.

– Mondhatjuk, hogy együnk több növényt, és fenntarthatóbb lesz az életmódunk?

– Nem ilyen egyszerű a megoldás, mert a monokultúrában vegyszerek segítségével termesztett gabona is jelentős környezeti terheléssel jár. Ezt tetézheti még, ha az a gabona génmódosított, mert a GMO-k igazi környezeti terhelését még nem ismerjük – és ez veszélyforrás. Fogalmunk sincs például arról, mi lesz a környezeti következménye annak, ha keveredik a génmódosított és a természetes növényfaj. Magyarországon tilos a GMO, a gabonatermesztés viszont a szemtermés mennyiségével megegyező üvegházhatású gázkibocsátással jár! A műtrágyákkal a talajba jutató szándékozott nitrogén fele kijut a talajból a légkörbe dinitrogén-oxid formájában, amely 298-szorosan erősebb üvegházhatású gáz, mint a szén-dioxid (míg az állatokból felszabaduló metángáz „csak” 34-szer erősebb). Pedig ennek megakadályozására is lenne természetes megoldás, ha pillangósvirágú növényekkel (lucerna, lóhere) vetnék be ősszel a szántóföldeket, amelyek megkötik, növelik a talaj nitrogéntartalmát. ♦

SZÖVEG –
HORVÁTH PÁL filozófus

SOROZAT –
MAGYAR PÉLDAKÉPTÁR

A DARWINISTA SZERZETES

A 19. század hazai kultúrtörténetébe számos bencés szerzetes írta be a nevét, olyanok, mint a nyelvész és író *Guzmics Izidor* és *Czuczor Gergely*, a régész *Rómer Flóris* vagy a jeles fizikus, *Jedlik Ányos*. Ebbe a sorba tartozott a különösen változatos, mozgalmas életet megélt **Rónay Jácint** tudományos közíró, publicista, bölcselet és természettudós is, a lélektan és a karakterológia, a jellemtan művelője, a darwinizmus első magyarországi népszerűsítője.

- ◆ Rónay Jácint, akkor még Leitzinger János 1814-ben látta meg a napvilágot polgári család gyermekeként Székesfehérváron. Középiskoláit szülővárosában és Esztergomban végezte, 1831-ben pedig Pannonhalmán belépett a bencés szerzetesek közösségébe. Ott töltötte jelölti évét, majd Győrben és Bakonybélben tanult bölcseletet, ahol a jeles rendtárs, Guzmics Izidor is tanította. Innen került át a pannonhalmi anyakolostorba, ahol a teológiai kurzust végezte, és ekkor születtek első írói próbálkozásai, csekély irodalmi értékű történelmi színművei. Közben tette le örökfogadalmát, 1839-ben pedig pappá szentelték. A következő évben azonban Győrbe került, hogy az ottani rendi líceumban legyen a bölcselet tanára, amihez a pesti egyetemen a doktori címet is megszerezte. A filozófia és a természettudomány határvidéke, a lélektan felé fordult, amit első komolyabb munkája, a *Mutatvány a tapasztalati lélektan köréből* igazol. A győri években rendszeresen közölt tudományos és közéleti írásokat a *Hazánk* című folyóiratban, és ekkor született meg első igazán fontos, a karakterológia témáját tárgyaló munkája, a *Jellemisme*. E mű elismeréseképpen

Kép: Wikimedia Commons

a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjai sorába választotta, ekkor vette fel Jácint szerzetesi neve mellé a Rónay nevet. Meggyőződése volt, hogy minden nemzet rendelkezik önálló karakterrel, amely részben a természet, a biológia, az eltérő nációk által birtokolt „alap-nedvokat” és a néplélek adománya, fontos eleme azonban a nemzet nyelve, hiszen „a nemzet nyelve hévmérője a nemzeti műveltségnek és oly szoros összeköttetésben van a nemzeti étellel, hogy egyik a másik nélkül nem gondolható el”. Mint meggyőződéses Darwin-követő, vallotta az ember természeti meghatározottságának biológiai és pszichológiai elvét is, úgy fogalmazva, hogy „a természet hat az emberre, és az ember visszahat a természetre”.

A '48-AS FORRADALOM SZÓNOKA

A 48-as márciusi forradalom után barátja, Lukács Sándor, a márciusi ifjú, idővel Győr kormánybiztosa ösztönzésére nemzetőrnek állt, táborigyelmezési szolgálatot vállalt. Tudósként is fűtötte a nemzeti érzés, hiszen úgy vélte, „amilyen a nemzet jelleme, olyanok szokásai, törvényei, álladalma, és amilyen ez, olyan a jövője”. E mély meggyőződés jegyében Pozsonyban lelkesítő beszédet tartott a szabadság ügye mellett, kiáltványban buzdította a papságot a forradalom támogatására. Komárom váránál erődépítésben dolgozott, ott volt a vesztes schwechati ütközetben. Az osztrák támadás idején Kossuthnak vitt hírt Pestre, ahol rendtársa, Czuczor Gergely adott neki szállást. Rövidesen menekülnie kellett az osztrákok elől, Pannonhalmára

Hadbíróági eljárás fenyegette, ezért álnéven, hamis útlevéllel elhagyta az országot.

ment, ahol előjárói amolyan védőőrizetbe vették. Innen Bakonybélbe került át, a tavaszi hadjárat idején azonban visszatért Győrbe. Ott volt a honvédseregben Buda visszavétele idején, majd Győrben egyházi főszónoki kinevezést nyert, körlevélben buzdítva a papságot a császáriakkal szembeni ellenállásra. A bukás idején ismét menekülnie kellett, 1849 őszén, 1850 tavaszán álnéven, patikussegédként bujkált az Alföldön, miközben megírta A lélektan természetani rendszere című munkáját. Ám a hatóságok rátaláltak, hadbíróági eljárás fenyegette. Álnéven, hamis útlevéllel hagyta el az országot. Breslauban, Hamburgban, Brüsszelben húzta meg magát, majd más emigránsokhoz hasonlóan Londonba ment, ahol másfél évtizedig maradt.

EMIGRÁCIÓBAN

Amíg meg nem tanulta az angol nyelvet, nehezen boldogult, a Pesti Naplónak küldött névtelen írásokból tartotta fenn magát. Ám hamarosan belevetette magát a londoni tudományos életbe, és élénk publicisztikai tevékenységbe kezdett. Emigráns barátai jóvoltából állást kapott az ottani magyar katonaiskolában, tankönyveket, nyelvkönyveket írt. 1859-től Kossuth fiainak volt a latintanára, a Brit Földrajzi Társaságban a magyar Afrikakutató, Magyar László eredményeit ismertette. Ezekben az években kötelezte el magát végleg Darwin elmélete mellett, amelyet a katolikus tudományban akkor még hevesen támadtak. A teória hazai ismertetését különösen szívügyének tekintette. Sorra jelentek meg tudományos cikkei és publicisztikái kinti és hazai lapokban, tudományos művei java része, így a Fajkeletkezés vagy Az ősemlék haladása is ekkor született meg. Megírta a bölcselet történetét is, amelyben a kantianus elvek köszönnek vissza, meg az a fájdalom, amelyet a hazai filozófiai kultúra elmaradottsága miatt érzett. Ennek felszámolására még nyelvújítással, szóalkotással is próbálkozott, úgy ítélve meg, hogy „ki megkülönböztetéseimet nem elégti, gondolja meg, e részben kezdők vagyunk. Tökéletes vagy csak jó filozófiai műszavaink csak akkor lesznek, ha a filozófiát tanodáinkban magyarul tanítandják!”. Londoni barátai között ott voltak a magyar emigráció

neves alakjai, olyanok, mint Vukovics Sebő egykori kormánybiztos, a Szemerekormány minisztere vagy Kmety György tábornok, de voltak angol arisztokrata pártfogói is, az ugyancsak emigrációban élő nagy francia író, Victor Hugót is többször meglátogatta. A hazai politikai helyzet javulásával már 1860-ban képviselőiséget ajánlottak neki, ám még nem tért haza. Erre csak 1866-ban került sor, amikor főpáti közbenjárásra amnesztiát nyert.

ÚJRA ITTHON

Már ismert tudósként és publicistaként érkezett haza. A kiegyezés évében parlamenti képviselő lett, az Akadémia rendes tagja, tisztségviselője, számos szakmai szervezetnek a tagja. Tudományos előadások sorát tartotta, olyan témákról, mint a földtörténeti korszakok vagy az eljegesedés, szenvedélyesen állt ki az evolúció elmélete és korábbi lélektan nézetei mellett. Dolgozott a parlament tanügyi bizottságában, 1871-től osztálytanácsos volt a Vallás és Közoktatási Minisztériumban. Ugyanettől az évtől volt nevelője Rudolf főherceg trónörökösnek, akit érettségire készített fel, munkáját pedig az uralkodó a Szent István Rend lovagkeresztjével honorálta. Ekkor döntött úgy, hogy közel két évtizedes világias élete okán elhagyja a bencés rendet, ám papi hivatását megőrizve pozsonyi nagypréposti kinevezést nyert, 1873-ban pedig szkodári címzetes püspökként a Főrendiház tagjává lett. Megyés főpásztori kinevezést az egyház által elítélt darwinista szimpátia, a természeti és az emberi evolúció gondolata melletti kiállása miatt nem kaphatott, kánoni retorziók azonban nem érték. Jó kapcsolatot ápolta magát magyarokkal körülvéő Erzsébet királynéval, aki két évvel később rá bízta legkisebb leányát, Mária Valéria nevelését, akit bő fél évtizeden keresztül szigorúan magyar nyelven vezetett be a tudás világába, és aki idős korában is többször felkereste. Nevelői munkájáról ezekben az években naplót, emlékiratot is írt, amelynek nagy része azonban kéziratban maradt. Közben 1876-ban az a megtiszteltetés érte, hogy ő adhatta fel az utolsó kenetet a „nemzet atyjának”, Deák Ferencnek, akinek politikai szövetségese volt, és beszámolót is készített a nagy ember utolsó óráiról. A 80-as évek derekán vonult vissza a Vaskorona rend kitüntetettjeként a politikai és a tudományos élettől, utolsó éveit köztisztviselőnek örvendő tudósként és főpapként a pozsonyi nagypréposti palotában töltötte. Ott is halt meg 1889 áprilisában. Könyvtára a nagyprépostságé lett, kézíratait, festményeit, személyes tárgyait pedig emlékével együtt rendje főmonostora, Pannonhalma őrzí, ahol szobor is megidézi alakját. ♦

**Az
egészségünkért,
és hogy működjön
az ország:**

**KÉRJE A
3. OLTÁST!**

SZÖVEG –
PÁCZAI TAMÁS

SOROZAT –
VILÁG-KÉP

- ◆ Fantasztikus élmény volt a megújuló Magyar Állami Operaházban fényképezni február elején. Az épületben több százan dolgoztak egyszerre, a zenekari árok irányából kompresszorok, flexek, fúrók, kalapácsok és művezetők zenéltek, miközben a nézőtér díszítésein restaurátorok hada dolgozott. Az igazán különleges élményt a színpad mögötti technika rejtette: álomban sem gondoltam volna, hogy Budapest egyik legszebb épületében a díszletek mozgatásáért egy 10 emeletes panelház magasságú rendszer felel. Az építkezés a világ legnagyobb építészeti csodáit juttatta eszembe, el tudtam képzelni, hogy milyen heroikus munkát jelentett például az Akropolisz, a Szent Péter-bazilika és az Eiffel-torony építése. Vagy a képünkön látható Mont-Saint-Michel létrehozása. A misztikus árapálysziget a világ egyik legtöbbet fényképezett helyszíne, amit az elmúlt években új szemszögből ismerhettünk meg a drónfelvételeknek köszönhetően. Ezek közül a kedvencem Cigdem Ayyildiz török fotográfus felvétele, ami inkább látszik meseillusztrációnak, mint valóságnak, de a Trónok harca sorozat egyik helyszíne is lehetne. „Nekem ez az építészeti remekmű **a világ nyolcadik csodája**, mindig elbűvöl, de a legjobban teljes apálykor szeretem” – mesélte Cigdem a Sony World Photography Awards szervezőinek. Az egyik legnagyobb fotós seregszemle „nemzeti díjait” február közepén osztották ki, a Mont-Saint-Michelről készült kép lett a törökországi győztes 2022-ben. A pályázat eredményeit a www.worldphoto.org oldalon tekinthetjük meg. ◆

Cigdem Ayyildiz, Turkey, Winner, National Awards, Landscape, 2022 Sony World Photography Awards

